

Geliş Tarihi (Received): 26.01.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 08.04.2022

Araştırma makalesi

Türkiye’deki Hemşirelik Lisans Programlarında İnovatif Becerilere Odaklı Derslerin İncelenmesi

Evaluation of the Innovative Skills Focused Course in Undergraduate Nursing Programs in Turkey

Doç.Dr. Sibel Serap CEYLAN¹

¹ Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Denizli, Türkiye

Yazışmadan sorumlu yazar: Sibel Serap CEYLAN; ssceylan@pau.edu.tr

Alıntı (Cite): Ceylan S.S. Türkiye’deki Hemşirelik Lisans Programlarında İnovatif Becerilere Odaklı Derslerin İncelenmesi. YBH Dergisi. 2022;3(2):62-78

Özet:

Amaç: Bu araştırma, Türkiye’de hemşirelik eğitimi veren üniversitelerin müfredatında inovasyona yönelik derslerin bulunma durumunu ve içeriklerini incelemek amacıyla yürütülmüştür.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir. Araştırmanın evrenini Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerindeki hemşirelik lisans programları oluşturmuştur. Araştırmanın verileri Şubat- Mart 2018 tarihlerinde arasında toplanmıştır. Üniversitelerin listesine Yükseköğretim Kurulunun internet sayfasından ulaşılmıştır. Üniversitelerin web sayfasından hemşirelik öğretim planları indirilmiş ve incelenmiştir. Ders programları “inovasyon”, “sağlıkta inovasyon”, “girişimcilik”, “yaratıcılık”, “yenilikçilik” anahtar kelimeleri ile taranmıştır.

Bulgular: Türkiye’deki üniversitelerin %64.86’sında hemşirelik lisans programı vardır. İncelenen hemşirelik programlarının %29.17’sinde inovasyon temelli ders vardır. Müfredatında inovasyon temelli ders bulunan okulların %65.71’i devlet üniversitesindedir. Ders içeriklerinde en sık yer verilen konular girişimciliğin tanımı, önemi ve temel kavramlar, girişimcilik süreci ve yeni fikirler üretmek/yaratıcılıktır.

Sonuç: Sonuç olarak hemşirelik müfredatında inovasyona yönelik ders bulunan üniversitelerin sayısı sınırlıdır. Hemşirelik müfredatında inovasyona yer verilmesi sonucunda yenilikçilik kültürünün benimsenmesi, öğrencilerin yaratıcı ve yenilikçi yöntemlere yönelmesi sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik eğitimi; inovasyon; lisans programı

Abstract:

Aim: This study was carried out in order to examine the availability and content of innovation-oriented courses in the curriculum of universities providing nursing education in Turkey.

Methods: The study was descriptive and cross-sectional. The population were nursing undergraduate programs in state and foundation universities in Turkey. Data were collected between February-March, 2018. The list of universities has been reached from the website of the Council of Higher Education. Nursing curriculum have been downloaded from the web pages of the universities and examined. Curriculums were screened with the keywords "innovation", "health innovation", "entrepreneurship", "creativity", "innovation".

Results: 64.86% of universities in Turkey had a nursing undergraduate program. 29.17% of the examined nursing programs had innovation-based courses. 65.71% of schools that had innovation-based courses in their curriculum were at state universities. The most frequently covered topics in the course contents were the definition of entrepreneurship, its importance and basic concepts, the entrepreneurial process and generating new ideas/creativity.

Conclusion: As a result, the number of universities with innovation-oriented courses in their nursing curriculum is limited. With including innovation in the nursing curriculum, it can be ensured that innovation culture is adopted and students turn to creative and innovative methods.

Key Words: Innovation; nursing education; undergraduate program

Giriş

İnovasyon kelimesi Latince “innovare” kökünden türemiş olup “yeni ve değişik bir şey yapmak” anlamına gelmektedir. ⁽¹⁾ Türk Dil Kurumu’ na göre ise inovasyon “yenileşim” anlamına gelmektedir. ⁽²⁾ İnovasyon genellikle yaratıcılık, girişimcilik, icat, değişim gibi kelimelerle birlikte kullanılır. Ancak inovasyon bu terimlerden farklıdır. ⁽³⁾ Yaratıcılık herhangi bir alanda yeni ve yararlı fikirlerin üretimi olarak tanımlanır. Yaratıcılık inovasyon için anahtardır ve inovasyon sürecinin bir parçasıdır. İnovasyon ise yaratıcılıkla geliştirilen bir fikrin uygulanmasıdır. ⁽⁴⁾ Yaratıcı ve yenilikçi bir faaliyet olan girişimcilik, büyük bir enerjinin, bir girişim veya organizasyonu oluşturmak için harcanmasıdır. Girişimcilik, girişimcilerin gerekli zamanı ve çabayı harcayarak risk alması, fırsatları araştırması, uygulamasıdır. Girişimcilik inovasyon süreçlerini içeren bir kavramdır. ⁽⁵⁾

Araştırmalar ülkelerin inovasyon performanslarındaki artışın ekonomik ve toplumsal kalkınma, refah ve gelişmede önemli rolü olduğunu; etkin inovasyon politikalarına ve sistemlerine sahip ülkelerin gelişmişlik yarışında hızla ilerlediklerini, inovasyon sayesinde toplumsal sorunların çözümlendiğini göstermektedir. ⁽⁶⁾

İnovasyon sağlık sektörü için yaşamsal bir öneme sahiptir. İnovasyonun sağladığı yenilikçi ürün ve hizmetler, erken teşhis ve tedavi olanaklarını artırarak ileride karşılaşılabilecek maliyetlerin önüne geçilmesini yardımcı olmaktadır. Ayrıca inovasyon ile kaynakların çok kısıtlı olduğu sağlık hizmetlerinde ileri teknolojilerin kullanılarak ucuz ve erişilebilir çözümler üretilmesi sağlanmaktadır. ⁽⁷⁾

Literatür taraması

Hemşirelikte inovasyon

Uluslararası Hemşireler Birliği (ICN), sağlıkta inovasyonu; bireysel, örgütsel ve toplumsal olarak iyi bir fikrin sağlığın geliştirilmesi, hastalıkların önlenmesi ve daha kaliteli hasta bakımı gibi uygulanabilir ve başarılabilir bir sonuca dönüştürülme süreci olarak tanımlamıştır. ⁽⁸⁾

Hemşirelik uygulamalarının karmaşıklığı, hasta ve sağlıklı bireylerin beklentilerindeki artış, hızlı gelişen bilgi ve teknolojiye uyum sağlama gereksinimi, küresel rekabet ve sağlık bakım hizmeti maliyetlerindeki artış hemşirelik mesleğinde inovasyonu zorunlu duruma getirmiştir.⁽⁹⁾ Bununla birlikte hemşireler geçmişte, günümüzde ve gelecekte sağlık bakımında kilit rol oynamaktadır. Hemşirenin görev almadığı bir girişim, tedavi veya sağlık programı (koruyucu, tedavi ve rehabilite edici) yoktur. ⁽¹⁰⁾ Hemşirelik bakımında kalitenin sürdürülüp geliştirilmesi, uygun bakım modellerinin oluşturulması ve sürdürülmesinde inovasyon gereklidir. Hemşirelikte inovatif uygulamalar sağlığın desteklenmesi, hastalıkların önlenmesi, risk faktörlerinin tanımlanması, önlenmesi ve sağlığı geliştirici davranışların artırılması ve yeni bilgilerin/metotların/hizmetlerin bulunması için önemli role sahiptir. İnovatif uygulamalar hemşirelerin bakım verici, karar verici, iletişimci, toplum lideri ve yönetici olarak yeterli olmasında gereklidir. ⁽⁸⁾ İnovatif uygulamalar sayesinde, hastaların hastanede kalış süresi kısaltmakta, ağrısı azalmakta ve iyileşme dönemi daha konforlu geçmektedir. ⁽¹¹⁾ Böylece inovatif hemşirelik uygulamaları sağlık bakım hizmetinin kalitesini ve etkinliğini artırarak verimliliğin ve karlılığın gelişmesini de sağlamaktadır. ⁽¹²⁾

Hemşirelik bakımında inovasyon modern hemşireliğin öncüsü Florence Nightingale ile başlamıştır. Florence Nightingale öncü istatistiksel çalışması ile bakım ve enfeksiyon arasındaki ilişkiyi kanıtlamıştır. Hemşirelik bakımı ile ilgili bir diğer inovatif uygulama Kolombiya’da Amerikalı bir hemşire tarafından geliştirilen kanguru bakımındır. Neonatal mortaliteyi azaltan kanguru bakımı toplumsal olarak kabul edilebilir; kolay, ekonomik ve güvenli bir yöntemdir. ⁽⁷⁾ Boston Tıp Merkezi ve Northeastern Üniversitesi tarafından geliştirilen sanal hemşire karakteri başka bir hemşirelik inovasyonuna örnek olarak verilebilir. Bilgisayar temelli bir program olan sanal hemşire taburculuk işlemlerine yardımcı olmaktadır. Ülkemizde geliştirilen inovatif uygulamalara “Portlet” isimli örnek verilebilir. Kolostomi,

ileostomi ve ürostomi bakımında kullanılmaya uygun, kolay ve güvenli bir araç olan Portlet ile stomakit ve kemoterapi hastalarının infüzyör aletinden kurtulmaları sağlanmaktadır. ⁽¹¹⁾

Hemşirelerin bakım verdiği bireylerin gereksinimlerini belirlemek ve bu gereksinimleri gidermek için yenilikçi düşünceye sahip olmaları, yenilikçi yaklaşımlara karşı gelmemeleri, yeniliğe açık olmaları, inovatif düşünüp uygulamaları ve yenilikçi rolünü etkin bir şekilde kullanmaları gerekmektedir. ⁽⁵⁾

Hemşirelikte inovasyon eğitimi

Çağdaş eğitim sisteminin hedefi; bilgiye ulaşma yollarını araştıran, öğrendiği bilgiyi nerede ve nasıl kullanacağını bilen, eleştirel düşünceye sahip bireyler yetiştirmektir. ⁽¹³⁾ Bilgi üretme ve aktarma, yenilikçi ve eleştirel bakış açısını kazandırma, kaliteli insan gücü yetiştirme gibi özellikleri ile yükseköğretim toplumun geleceğini etkileyebilmektedir. Bu nedenle topluma ve kurumlara eğitim, danışmanlık ve insan kaynakları sağlayan, yeni ve gelişmiş ürün ve araçlar yapan, inovasyon üreten ve ülkelerin büyüme ve gelişme motorları olan üniversitelere bu konuda büyük sorumluluklar düşmektedir. ^(14,15)

Literatürde ^(10,16,17) yaratıcı ve inovatif olmanın öğrenilebileceği ve bu yeteneğin uygulama sayesinde zaman içinde gelişebileceği belirtilmektedir. İnovasyon meraklı, sorgulayıcı ve ısrarcı özelliklere sahip bir kültürel ortamda doğar ve gelişir. Bu kültürün toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırılması eğitim ve öğretim ile mümkündür. ⁽¹⁸⁾ Ülkelerin inovatif bireyler yetiştirme hedefini gerçekleştirebilmeleri için eğitim programlarını yeniden yapılandırmaları ve inovatif toplumun oluşturulması için de çalışmalar gerçekleştirmeleri önem taşımaktadır. ⁽¹⁹⁾ Yaratıcılık ve inovasyon becerilerini öğretmenin anahtarı ise öğrenenlere gerçek dünya sorunlarını çözme ve açık fikirli, araştırmacı olmaya fırsat veren kaliteli öğrenme ortamları oluşturmaktır. ⁽⁵⁾

Florence Nightingale hemşirelikte formal eğitimin önemini vurgulamış ve hemşirelik uygulamalarına ilk bilimsel yaklaşımı kazandırmıştır. ⁽²⁰⁾ Uluslararası düzeyde hemşirelik

öğrencilerinin eğitimi son 50 yıldır önemli derecede değişmiştir. Artık günümüzde hemşirelik eğitimi çıraklık eğitimi temelliden, hizmet odaklı, bilimsel bilgi kaynaklı modele dönüşmüştür. Bilimsel temelli hemşirelik eğitimi uygulayan müfredatlarda yüksek düzeyde yaratıcılığa ve yenilikçiliğe yer verilmesi gerekmektedir. ⁽²¹⁾

Hemşirelik öğrencileri de mesleki eğitimleri süresince mesleki değerlerini kazanmalı, yeniliğe açık, değişime uyum sağlayacak şekilde eğitilmelidir. ⁽⁸⁾ Düşünme ve problem çözme yetenekleri yeterli olmayan öğrenciler, edindikleri bilgileri nerede kullanacaklarını ve nasıl kullanacaklarını belirlemede yetersiz kalabilmektedir. ⁽⁷⁾ Gelişen teknoloji, bakım maliyeti, bakım kalitesi ve artan hemşire ihtiyacı arasındaki dengeyi sağlamak için inovasyonun doğası, nasıl yapıldığı, yenilikçilerin nasıl düşünüp problemleri nasıl ele aldığı ve inovasyonun nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda derinlemesine düşünmek gerekmektedir. ⁽³⁾ Ülkemizde hemşirelik lisans programlarının müfredatında temel hemşirelik derslerinin yanında, öğrencinin kişisel ve profesyonel gelişimine katkıda bulunacak farklı konular da yer almaktadır. ⁽²²⁾ Hemşirelikte Ulusal Çekirdek Eğitim Programının (HUÇEP) hemşirelik lisans eğitim hedeflerinde, her türlü gelişim ve değişimlere duyarlı, bu değişim ve gelişmeleri verdiği hizmete yansıtabilen ve problem çözme becerisi olan hemşire yetiştirmenin önemi vurgulanmaktadır. ⁽²³⁾ Hemşirelik eğitiminde inovasyonu başlatabilmek ve sürdürebilmek için hemşirelik eğitimi veren kurumların ortak bir vizyon çerçevesinde stratejik planlar geliştirmeleri ve öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerinin gelişmesini destekleyen inovatif stratejilerin müfredata entegrasyonu sağlanmalıdır. ⁽²⁴⁾

Hemşirelikte inovasyon eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar genellikle inovatif eğitim stratejileri ile ilgilidir. Ancak ülkemizde inovasyonun eğitiminin hemşirelik müfredatındaki durumunu inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de hemşirelik eğitimi veren lisans programlarında öğrencilerin inovatif becerilerini geliştirmeye

yönelik derslerin yer alıp almadığını belirlemek ve ders içeriklerini inceleyerek konuyla ilgili bir profil oluşturmaktır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın tipi

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerindeki hemşirelik lisans programları oluşturmuştur. Üniversitelerin listesine Yükseköğretim Kurulunun elektronik veri tabanından ulaşılmıştır. Araştırmaya verilerin toplandığı tarihlerde eğitim öğretime devam eden toplam 120 hemşirelik lisans programı dahil edilmiştir.

Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri Şubat-Mart 2018 tarihleri arasında üniversitelerin web sayfaları incelenerek toplanmıştır. Öncelikle üniversitelerde hemşirelik programı olup olmadığı incelenmiştir. Hemşirelik programı olan üniversitelerin web sayfasından hemşirelik öğretim planları indirilmiş ve incelenmiştir. Ders programları “inovasyon”, “sağlıkta inovasyon”, “girişimcilik”, “yaratıcılık”, “yenilikçilik” anahtar kelimeleri ile taranmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler Predictive Analytics Software 18 (PASW 18) paket programında kodlanarak sayı, yüzde analizleri ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın sınırlılığı

Verilerin toplandığı tarihlerde internet sitelerinde mevcut bilgilerin güncellenmemiş olması veya gerekli bilgiye ulaşılamamış olması araştırmanın sınırlılığını oluşturmuştur.

Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda Türkiye’de hemşirelik eğitimi veren lisans programlarının müfredatı öğrencilerin inovatif becerilerini geliştirmeye ders bulunup bulunmama durumuna göre incelenmiş ve sonuçları tablolar halinde bu bölümde sunulmuştur.

Tablo 1. Hemşirelik Eğitimi Veren Lisans Programlarının Özellikleri (n= 120)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Hemşirelik bölümü		
Var	120	64.86
Yok	65	35.14
Üniversite Türü		
Devlet Üniversitesi	86	71.67
Vakıf üniversitesi	34	28.33
Okul türü		
Sağlık Bilimleri Fakültesi	70	58.33
Hemşirelik Fakültesi	11	9.17
Hemşirelik Yüksekokulu	4	3.33
Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	6	5.00
Sağlık Yüksekokulu	29	24.17
Okulların müfredatında inovasyon ile ilgili ders bulunma durumu		
Var	35	29.17
Yok	85	70.83
İnovasyon ile ilgili dersi olan okulun üniversite türü		
Devlet Üniversitesi		
Vakıf Üniversitesi	23	65.71
	12	34.29

Tablo 1’de hemşirelik lisans eğitimi veren programların özellikleri verilmiştir. Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinin %64.86’sında hemşirelik lisans programı bulunmakta olup bunların %71.67’si devlet üniversitelerinde, %28.33’ü vakıf üniversitelerindedir. Hemşirelik lisans eğitimi veren programların %58.33’ü Sağlık Bilimleri Fakültesi, % 24.17’si Sağlık

Yüksekokulu, %9.17'si Hemşirelik Fakültesi, %5.00'i Sağlık Bilimleri Yüksekokulu ve %3.33'ü Hemşirelik Yüksekokuludur. İncelenen hemşirelik programlarının %29.17'sinin müfredatında inovasyon ile ilgili ders olup bu okullarının %65.71'i devlet üniversitesindedir.

Tablo 2. İnovasyon İle İlgili Derslerin Tanıtıcı Özellikler (n=51)

Özellikler	Ort	Min-Max.
Ders saati	2.20	1-5
AKTS	2.92	1-6

	Sayı	Yüzde
Dersin adı*		
Girişimcilik	22	43.14
Hemşirelikte/sağlıkta inovasyon	8	15.69
İnovasyon /İnovatif yöntemler ve teknikler	5	9.81
Uygulamalı girişimcilik	4	7.84
Hemşirelikte/ Sağlık sektöründe girişimcilik	4	7.84
Yenilikçilik/yenileşim ve girişimcilik	2	3.92
Yaratıcı düşünme/ Hemşirelikte yaratıcılık	2	3.92
Hemşirelikte yenilikçilik	1	1.96
Girişimcilik ve proje kültürü	1	1.96
Hemşirelikte eleştirel düşünme ve girişimcilik	1	1.96
Hemşirelikte eleştirel düşünme ve yaratıcılık	1	1.96
Ders tipi		
Seçmeli	39	76.47
Zorunlu	9	17.65
Bilgi yok	3	5.88
Uygulama		
Var	9	17.65
Yok	42	82.35
Ders saatleri		
1 saat	3	5.88
2 saat	39	76.47
3 saat	6	11.77
4 saat	2	3.92
5 saat	1	1.96
Dersin verildiği yıl		
1. sınıf	5	9.81
2. sınıf	8	15.69
3. sınıf	13	25.49
4. sınıf	25	49.01
Değerlendirme Yöntemi		
Teorik sınav	23	45.10
Proje	1	1.96
Proje + teorik sınav	11	21.57
Bilgi yok	16	31.37

* Bir okulda inovasyona yönelik birden fazla ders vardır.

Tablo 2’de inovasyon ile ilgili derslerin özellikleri verilmiştir. İncelenen derslerin %43.14’ünün adı Girişimcilik, %15.69’unun adı Hemşirelikte/Sağlıkta inovasyon ‘dur. Derslerin özellikleri incelendiğinde ders saati 1-5 saat arasında değiştiği, %76.47’sinin 2 saatlik dersler olduğu, %82.35’inin uygulamasının olmadığı, %76.47’sinin seçmeli ders olduğu ve %45.10’unun ders değerlendirmesinin teorik sınav ile yapıldığı belirlenmiştir. İnovasyona yönelik derslerin müfredattaki yerine bakıldığında %49.01’inin dördüncü sınıfta, %25.49’unun üçüncü sınıfta, %15.69’unun ikinci sınıfta ve %9.81’inin birinci sınıfta yer aldığı saptanmıştır.

Tablo 3. İnovasyon İle İlgili Derslerin İçerikleri (n=51)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Ders içeriği		
Var	36	70.59
Yok	15	29.41
Ders konu başlıklarının dağılımı	Sayı	Yüzde*
Girişimciliğin tanımı, önemi ve temel kavramlar	16	44.44
Girişimcilik süreci	16	44.44
Yeni fikirler üretmek/yaratıcılık	13	36.11
Girişimcinin özellikleri	12	33.33
Girişimcilik türleri	11	30.56
İnovasyonun tanımı, önemi ve temel kavramlar	7	19.44
İnovasyon projesi hazırlama	6	16.67
Girişimcilik projesi hazırlama	5	13.89
İnovasyon tipleri	5	13.89
İnovasyon süreci	4	11.11
Etik ve mevzuat	4	11.11
İnovasyon örnekleri	3	8.33
Patent alma	2	5.56
Girişimcilik örnekleri	2	5.56

* n:36 üzerinden hesaplanmıştır

İnovasyon ile ilgili derslerin içerikleri Tablo 3’de verilmiştir. İnovasyonla ilgili derslerde yer alan konuların %44.44’ünün girişimciliğin tanımı, önemi ve temel kavramlar, %44.44’ünün girişimcilik süreci, %36.11’inin yeni fikirler üretmek/yaratıcılık olduğu bulunmuştur.

Tartışma

İnovasyon ile ilgili derslerin ülkemiz hemşirelik lisans programlarının müfredatlarındaki yerinin incelendiği bu araştırmada müfredatında bu konuya yönelik ders bulunan okulların sayısının az olduğu bulunmuştur. Yine bu derslerin çoğunluğunda uygulamanın olmadığı da görülmektedir.

Yapılan araştırmada Türkiye’de yükseköğretimde hemşirelik eğitiminin verildiği beş farklı yapı olduğu gözlenmektedir. Ancak eğitimde standardizasyon önemlidir. Çünkü eğitimde farklı yapılanmalar eğitim programları, üniversiteye giriş puanları ve okulların bulunduğu bölgeler gibi çeşitlilikler nedeni ile kurumlar arasında örgütlenme ve işleyiş açısından farklılıklara, öğretim elemanı sayısı dağılımında orantısızlıklara neden olabilmektedir. Bunların sonucunda da çoğu kurum lisans eğitimi vermeyi sağlayacak temel standartları karşılayamadan hemşirelik eğitimini sürdürmek zorunda kalabilir. ⁽²⁴⁾ Ayrıca hemşirelik eğitimi veren kurumların ortak bir vizyon çerçevesinde stratejik planlar geliştirmeleri ve öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerinin gelişmesini destekleyen inovatif stratejilerin müfredata entegrasyonu sağlanması gerekmektedir. ⁽²⁵⁾ Temel standartları sağlayamadan hemşirelik eğitimi verilen kurumlarda öğrencilerde inovatif beceri gelişiminin desteklenmesinin zorlaşacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada hemşirelik eğitimi veren programların sadece %29.17’inde inovasyon ile ilgili ders bulunduğu saptanmıştır. Oysa hemşireler, sürekli değişen ve gelişen sağlık alanında bakımla ilgili hizmetleri sunarken hedeflenen sonuçlara ulaşabilmek için yenilikçi uygulamaları benimsemek ve yeniliklere ayak uydurmak durumundadır. Bunun için de risk alan, yaratıcı, girişken, özgüven sahibi, hayal kurabilen bireylerin mesleği seçmeleri çok önemlidir. Ülkemizde yapılan araştırmalarda hemşirelik bölümünde eğitim gören öğrencilerin yenilikçilik özelliklerinin düşük olduğu bildirilmiştir. ^(26,27) Bu durum hemşirelik öğrencilerinin yenilikçilik yönlerinin geliştirilmesine gereksinim duyulduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında Ertuğ ve Kaya’nın (2017) araştırma sonuçlarına göre, hemşirelik öğrencilerinin algıladığı yenilikçiliğin

önündeki engellerde ilk sırada “yaratıcılığı destekleyen farklı derslerin olmaması” ve “eğitim kurumları tarafından yenilikçiliği destekleyici yeterli etkinliklerin planlanmaması” yer almaktadır. ⁽²⁶⁾ Yaratıcı fikirler inovasyon sürecinin merkezindedir, ancak fikirler tek başına yeterli değildir. Çünkü bu sürece destek veren ve kabul eden bir ortam olmadan inovasyon geliştirilemez ya da sürdürülemez. ⁽⁹⁾

Yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen derslerin çoğunluğu girişimcilik temelli ve ders içeriklerinde yer alan konuların çoğunluğu da girişimcilik ile ilgili temel kavramlar ve girişimcilik süreci (İş kurma ve iş planı, girişim finansmanı, yönetim planı, üretim planı, pazarlama planı, risk analizi) ile ilgilidir. Ayrıca inovasyon süreci, inovasyon ve girişimcilik projesi hazırlama, yeni fikirler üretme ve yaratıcılık ile ilgili konu başlıklarının sayısı sınırlıdır. İnovasyon girişimciliğin kaynağı olduğu için bu iki kavram birbirinin tamamlayıcısıdır. Girişimcilik inovasyonun gelişmesini ve ekonomik değerini elde etmesini sağlamaktadır. ⁽²⁸⁾ Literatürde öğrencilerin almış oldukları girişimcilik dersinin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ve inovasyon yeteneklerini pozitif yönde etkilediği bildirilmiştir. ⁽²⁹⁻³¹⁾ Bu nedenle hemşirelik lisans müfredatlarına ders olarak inovasyon ve girişimcilik ile ilgili dersler eklenmesi inovatif hemşire yetiştirmek için çok önemlidir.

Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı, öğrenciyi merkeze alarak bilgiye ulaşmalarını, problemleri çözmelerini ve yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktadır. Proje çalışmaları öğrenciler için ürünlerini ortaya koyup veya tartışma ortamları düzenleyip diğerlerine fikirlerini anlatma fırsatı vermektedir. Öğrenciler proje çalışmaları sayesinde bilimsel araştırma becerisi kazanmaktadır. ⁽³²⁾ Ancak bu araştırmada inovasyonla ilgili derslerin çoğunluğunda uygulama ve proje hazırlama bulunmadığı, değerlendirme yöntemlerinin çoğunluğunun ise teorik sınav olduğu belirlenmiştir.

İnovatif eğitimin yapıldığı ortamlarda, öğrenciler farklı bakış açısıyla düşünmeye, analiz etme, değerlendirme, ayrıntılandırma ve yaratıcılık içeren üst düzey düşünme becerilerini kullanmaya

teşvik edilir. ⁽³³⁾ The Innovation and Business Industry Skills Council of Australia (IBSA) ⁽³⁴⁾ çeşitli öğretim ve öğrenme stratejilerinin kullanılmasının inovasyonun gelişimini destekleyebileceğini belirtmektedir. Bu stratejiler eğitimin öğretmen merkezli olmaktan çok kendi kendini öğrenme, yaparak yaşayarak öğrenme ve probleme dayalı öğrenme stratejilerini kullanıldığı öğrenci merkezli olmasına yöneliktir. Yaratıcı ve inovatif eğitim öğretim ortamı oluşturabilmek için öncelikle öğretim elemanı sayısının yeterli olması gerekir. Hemşirelik eğitimi için belirlenen evrensel standartlara göre uygulama için ortalama 10-20 öğrenciye 1 öğretim üyesi önerilmektedir. ⁽³⁵⁾ Ancak Özkütük ve ark. (2018) ⁽²⁵⁾ Türkiye'deki hemşirelik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında ortalama 41 öğrenciye 1 öğretim elemanı düştüğünü bildirmiştir. Aynı araştırmada hemşirelik eğitimi veren okulların çoğunluğunun klasik eğitim programı uyguladığı, %25'inin klasik eğitim ve intörlük programı uyguladığı saptanmıştır. Hemşirelik eğitim programındaki bu yetersizliklerin inovatif hemşire yetiştirmenin önünde engel olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve öneriler

Sonuç olarak hemşirelik müfredatında inovasyona yönelik ders bulunan üniversitelerin sayısı sınırlıdır. Bu nedenle;

- İnovatif hemşirelerin yetiştirilebilmesi için hemşirelik müfredatında inovasyonla ilgili derslere yer verilmesi,
- İnovasyonla ilgili derslerde kavramların, sürecin ve inovasyon örneklerinin anlatıldığı konuların yer alması,
- İnovasyonla ilgili derslerde ezber öğrenme yerine problem çözme, bilimsel araştırma becerisini geliştiren proje temelli öğrenmenin sağlanması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Kurumsal ve Finansal Destek Beyanı: Bu araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir kurum ve kuruluşun finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları: Araştırmanın tasarımı, veri toplama, veri analizi, veri yorumlama, literatür taraması, şekil ve tabloların oluşturulması, makalenin yazılması ve makaleye son şeklinin verilmesi ve başvuru öncesi son kontrol SSC tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kaynaklar

1. Yamaç K. Nedir bu inovasyon? Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi. 2001;1(3):6-8.
2. Türk Dil Kurumu. Acces: 05.01.2018. Available from:www.tdk.org.tr
3. Kaya N, Turan N, Aydın GÖ. Innovation in nursing: A concept analysis. J Comm Pub Health Nursing. 2016;2(108): 2. doi: 10.4172/2471-9846.1000108
4. Bergendahl M, Magnusson M. Creating ideas for innovation: effects of organizational distance on knowledge creation processes. Creativity and Innovation Management. 2015;24:87-101. doi:10.1111/caim.12097
5. Arslan H, Şener DK. Hemşirelikte yeni ve önemli bir kavram: Girişimcilik. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2012;20(2):140-145.
6. Elçi Ş. İnovasyon kalkınmanın ve rekabetin anahtarı. Ankara: Technopolis;2009.
7. Şengün H. Sağlık hizmetleri sunumunda inovasyon. Med Bull Haseki. 2016;54:194-8. doi:10.4274/haseki.3057
8. International Council of Nurses. Delivering Quality, Serving Communities: Nurses Leading Care Innovations. 3, place JeanMarteau, 1201 Geneva, Switzerland;2009
9. Brysiewicz P, Hughes TL, McCreary LL. Promoting innovation in global nursing practice. Rwanda Journal. 2015;2(2):41-45. doi:10.4314/rj.v2i2.7F
10. Mcsherry R, Douglas M. Innovation in nursing practice: a means to tackling the global challenges facing nurses, midwives and nurse leaders and managers in the future. Journal of Nursing Management. 2011;19(2):165-169. doi:10.1111/j.1365-2834.2011.01241.x

11. Kartal H, Kantek F. Hemşirelikte İnovasyon Örnekleri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2018;5(1):57-63. doi:10.5222/SHYD.2018.057
12. Weng RH, Chen WP, Huang CY, Hung CH, Hsu CT. Can nurse innovation improve customer perception of service quality and experience?. *Journal of clinical nursing*. 2016;25(13-14):1950-1961.
13. Yılmaz M. Sınıf öğretmeni yetiştirmede teknoloji eğitimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2007;27(1):155-167.
14. Al-Husseini S, Elbeltagi I. Transformational leadership and innovation: a comparison study between Iraq's public and private higher education. *Studies in Higher Education*. 2016;41(1):159-181. doi: 10.1080/03075079.2014.927848
15. Crosling G, Nair M, Vaithilingam S. A creative learning ecosystem, quality of education and innovative capacity: a perspective from higher education. *Studies in Higher Education*. 2015;40(7):1147-1163. doi: 10.1080/03075079.2014.881342
16. İraz R. Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ'ler. Konya: Çizgi Kitapevi;2005.
17. Lin CL, Wang YN, Tsai HM. Innovative thinking in nursing practice. *The Journal of Nursing*. 2013;60(2):97-102. doi:10.6224/JN.60.2.97
18. Ürper Y. Girişimcilikte Yaratıcılık. In:Odabaşı Y, editör. *Girişimcilik*. Anadolu Üniversitesi: Eskişehir;2005.
19. Konokman GY, Yokus G, Yelken TY. Yenilikçi materyal tasarlamının sınıf öğretmeni adaylarının yenilikçilik düzeylerine etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2016;5(3):857-878. doi:10.14686/buefad.v5i3.5000203433
20. Öktem Ş, Abbasoğlu A, Doğan N. Hemşirelik Tarihi, Eğitimi ve Gelişimi. *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri MYO Yıllığı*. 2000;1(1):5-11.

21. Libster MM. Lessons Learned From a History of Perseverance and Innovation in Academic Practice Partnerships. *Journal of Professional Nursing*. 2011;27(6):e76-e81. doi:10.1016/j.profnurs.2011.07.005
22. İbrahimoğlu Ö, Mersin S, Saray Kılıç H. Hemşirelik eğitim müfredatı ve öğrenme çıktıları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*. 2019;9(1):12-16. doi:10.5961/jhes.2019.305
23. Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2014 (HUÇEP). Available from:hemed.org.tr/images/stories/hucep-2014-pdf.
24. Özkütük N, Orgun F, Akçakoca B. Türkiye’de hemşirelik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarına ilişkin güncel durumun incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*. 2018;8(2):150-157. doi:10.2399/yod.18.006
25. Dil S, Uzun M, Aykanat B. Hemşirelik eğitiminde inovasyon. *International Journal of Human Sciences*. 2012;9(2):1217-1228
26. Ertuğ N, Kaya H. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik profilleri ve yenilikçiliğin önündeki engellerin incelenmesi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2017;14(3):192-197. doi:10.5222/HEAD.2017.192
27. Erol Ö, Yacan L, Hayta R, Şahin İ, Yağcı M. Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçilik Özellikleri ve Etkileyen Faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2018;15(3): 142-146. doi:10.5222/HEAD.2018.142
28. Işık N, Işık HB, Kılınc EC. Girişimcilik ve inovasyon ilişkisi: Teorik bir değerlendirme. *Ekonomi, İşletme, Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*. 2015;1(2):57-90.
29. Doğan E. The effect of entrepreneurship education on entrepreneurial intentions of university students in Turkey. *Ekonometri ve İstatistik e-Dergisi*. 2015;23:79-93.

30. Uygun M, Güner E. Girişimcilik eğiliminin gelişiminde girişimcilik eğitiminin rolü. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2016;5(5):37-57.
31. Aslan H, Yıldız B, Direzinci A. Öğrencilerin girişimcilik dersi kazanımlarının girişimcilik eğilimi ve inovasyon yeteneği üzerine etkisi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2017;5(51):524-538.
32. Başbay M. Proje tabanlı öğrenme. Pegem Atıf İndeksi. 2016;(5): 67-79.
33. Kivunja, C. Innovative pedagogies in higher education to become effective teachers of 21st century skills: unpacking the learning and innovations skills domain of the new learning paradigm. International Journal of Higher Education. 2014;3(4), 37. doi:10.5430/ijhe.v3n4p37
34. The Innovation and Business Industry Skills Council of Australia; Developing innovation skills: A guide for trainers and assessors to foster the innovation skills of learners through professional practice, East Melbourne, Victoria, Australian Government, Department of Education, Employment and Workplace Education; 2009.
35. Nursing Education Program Approval Board. (2013). Standards for Alberta nursing education program leading to initial entry to practice as a registered nurse. Available from:http://www.nurses.ab.ca/content/dam/carna/pdfs/DocumentList/Standards/RN_InitialEntry_NEPAB_Standards_Jan2013.pdf